



Sygn. akt I CSK 696/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 września 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia Autorów "Z./.../" w W.
przeciwko W. E. i P. E.

o zapłatę oraz zobowiązanie do udzielenia informacji,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 września 2013 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 27 czerwca 2012 r.

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Stowarzyszenie Autorów Z./.../ wniosło o zasądzenie solidarnie od W. E. oraz P. E. kwoty 67 800 zł oraz zobowiązanie ich w wyroku częściowym do udzielenia w terminie 14 dni od jego uprawomocnienia się informacji o wyprodukowanych nakładach wymienionych w pozwie filmów oraz o cenach sprzedaży nośników z tymi filmami. Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości.

Wyrokiem z dnia 17 czerwca 2011 r. Sąd Okręgowy w W. uwzględnił roszczenie informacyjne strony powodowej a w pozostałym zakresie powództwo oddalił.

Ustalił, że strona powodowa jako organizacja posiadająca uprawnienie do zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do utworów słownych, muzycznych, słowno - muzycznych i choreograficznych w utworze audiowizualnym zawarła ze Stowarzyszeniem Filmowców Polskich (dalej „SFP”) porozumienie dotyczące podziału wynagrodzenia należnego twórcom, które przypada SFP za scenariusze i inne utwory literackie twórców zagranicznych. Za warstwę muzyczną, słowno - muzyczną i choreograficzną, wykorzystywaną w filmach polskich i zagranicznych, wynagrodzenie pobiera Z./.../. SFP ma na terenie Polski zezwolenie Ministra Kultury i Sztuki do zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do utworów audiowizualnych jako całości. Pozwani W. E. oraz P. E., prowadzący działalność gospodarczą, odpowiednio pod nazwą: „E. D.” oraz „E. E.”, oferują wytwarzanie i sprzedaż określonych tytułów filmowych. Z./.../ nie posiadał informacji, w jakiej ilości pozwani zwielokrotniali i sprzedawali płyty DVD z filmami oraz jakie były ich ceny sprzedaży. Cena nośnika z filmem DVD waha się w przedziale od 30 do 150 zł. Z uwagi na brak szczegółowych informacji o wielkości nakładu filmów oraz ich cen, wynagrodzenie dochodzone przez stronę powodową zostało ustalone szacunkowo, przy założeniu nakładu każdego nośnika w ilości 3.000 sztuk oraz przy stawce minimalnej za film zagraniczny 0,20 zł, a za film polski 0,54 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo jest uzasadnione w części, to jest co do żądania informacyjnego, zgłoszonego na podstawie art. 105 ust. 2 pr. aut. Wskazał, że Z./.../ nie ma obowiązku wykazywania, do których konkretnie utworów oraz jakich autorów prawa zostały mu powierzone pod zbiorowy zarząd, co dotyczy

roszczenia o zapłatę wynagrodzenia oraz roszczenia informacyjnego dochodzonego celem wyliczenia należnego wynagrodzenia na podstawie art. 70 ust. 2¹ pr. aut. jako wynagrodzenia stosownego z tytułu reprodukcji utworu audiowizualnego na egzemplarzu przeznaczonym do własnego użytku osobistego. Wskazał także, że domniemanie wynikające z art. 105 ust. 1 pr. aut. ma zastosowanie również w stosunku do utworów zagranicznych, a zatem Z./.../ może dochodzić roszczeń związanych z emisją filmów zagranicznych twórców. Strona powodowa wykazała, że żądane przez nią informacje są niezbędne dla oszacowania wysokości roszczeń majątkowych, zaś art. 105 ust. 2 pr. aut. nie stawia wymogu wykazania lub uprawdopodobnienia, że doszło do naruszenia prawa autorskiego. Brak również ograniczenia, co do kręgu osób czy podmiotów, przeciwko którym roszczenie takie może być kierowane, co oznacza, że legitymację bierną ma każdy, kto może udzielić niezbędnej informacji, czy też jest w posiadaniu niezbędnego dokumentu. Sąd Okręgowy stanął przy tym na stanowisku, że dopiero niedostarczenie niezbędnych danych i informacji, nawet po uzyskaniu prawomocnego orzeczenia w tym zakresie, może uzasadniać ustalenie wynagrodzenia na podstawie art. 322 k.p.c.

W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy uznał powództwo za niezasadne. Podniósł, że żądanie zapłaty, oparte na art. 70 ust. 2¹ pr. aut., wymagało wykazania ilości wyprodukowanych nośników z poszczególnymi pozycjami filmów oraz ich ceny, zaś powód okoliczności tych nie wykazał. Uzyskanie informacji niezbędnych dla prawidłowego określenia roszczeń organizacji zbiorowego zarządzania przewidziane zostało w art. 105 ust. 2 pr. aut. i powód powinien w pierwszej kolejności skorzystać z drogi procesowej w tym zakresie, a następnie, po uzyskaniu orzeczenia zobowiązującego pozwanych do udzielenia informacji i jego wyegzekwowaniu, należało oszacować zobowiązania pozwanych i wnieść powództwo o zapłatę. Z tego względu roszczenie powoda o zapłatę zostało zgłoszone przedwcześnie, a wniosek powoda o wydanie w zakresie roszczenia informacyjnego wyroku częściowego nie miał uzasadnienia procesowego. Warunkiem niezbędnym wydania wyroku częściowego jest bowiem to, aby do rozstrzygnięcia nadawała się tylko część roszczenia, lub tylko niektóre z żądań pozwu, a w sprawie postępowanie dowodowe zostało zakończone, a więc istniały

przesłanki do wydania wyroku końcowego dla wszystkich zgłoszonych roszczeń. Zwrócił także uwagę, że wyrok częściowy ma prejudycjalny charakter i dopuszcza się nawet możliwość zawieszania postępowania w części nierozstrzygniętej do czasu jego uprawomocnienia się. Jednakże w rozpoznawanej sprawie obydwa żądania mają samodzielny i niezależny byt, a roszczenie informacyjne oparte na art. 105 ust. 2 pr. aut. nie ma prejudycjalnego znaczenia dla żądania zapłaty wywodzonego z art. 70 ust. 2¹ pr. aut.

Po rozpoznaniu apelacji obu stron od wyroku Sądu Okręgowego Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 27 czerwca 2011 r. oddalił je jako niezasadne. Podzielił ustalenia Sądu Okręgowego stanowiące podstawę faktyczną rozstrzygnięcia i przyjął je za własne. Podkreślił, że Sąd Okręgowy ocenił zasadnie, iż strona powodowa nie przedstawiła żadnych dowodów, pozwalających poczynić ustalenia odnośnie liczby płyt DVD wyprodukowanych przez pozwanych oraz ich ceny. Za trafne uznał także stanowisko co do braku podstaw do wydania w sprawie wyroku częściowego, a w konsekwencji także braku podstaw do zastosowania art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. Wskazał, że wbrew odmiennemu stanowisku strony powodowej Sąd pierwszej instancji nie stwierdził, iż niemożliwym jest dochodzenie w jednym postępowaniu roszczenia informacyjnego na podstawie art. 105 ust. 2 pr. aut. oraz roszczenia o zapłatę wynagrodzenia na podstawie art. 70 ust. 2¹ pkt 4 pr. aut. Taka kumulacja roszczeń z procesowego punktu widzenia jest dopuszczalna. Sąd Apelacyjny podkreślił jednak, że strona, która występuje równolegle z oboma tymi żądaniami, mimo że nie dysponuje żadnymi dowodami, na podstawie których można by ustalić wysokość wynagrodzenia i dowody takie ma zamiar dopiero uzyskać w drodze roszczenia informacyjnego, naraża się na oddalenie powództwa w zakresie żądania zapłaty. Roszczenie informacyjne oparte na art. 105 ust. 2 pr. aut. nie jest bowiem jedynym, czy też koniecznym środkiem uzyskania przez organizację zbiorowego zarządzania informacji potrzebnych do sprecyzowania przysługujących jej roszczeń pieniężnych. Sąd drugiej instancji uznał za pozbawioną podstaw apelację pozwanych, którzy kwestionowali zasadność roszczenia informacyjnego zgłoszonego przez stronę powodową.

Strona powodowa zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w części oddalającej jej apelację. Zarzuciła naruszenie art. 218 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

i art. 105 ust. 2 pr. aut., art. 317 § 1 w zw. z art. 6 i art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 105 ust. 2 pr. aut., art. 177 § 1 pkt 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 217 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 224 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 223 w zw. z art. 382 i art. 391 § 1 k.p.c., art. 385 i art. 386 § 4 k.p.c. Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części oraz uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji w części, w jakiej sąd ten oddalił powództwo i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Żądanie organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi o udzielenie na podstawie art. 105 ust. 2 pr. aut. informacji niezbędnych do określenia wysokości dochodzonych przez nią opłat podlega rozpoznaniu w postępowaniu procesowym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2009 r., III CZP 57/09, OSNC 2010, nr 4, poz. 49). To tzw. roszczenie informacyjne ma charakter pomocniczy względem roszczenia o zapłatę wynagrodzenia dochodzonego przez organizację zbiorowego zarządzania. Rozwiązanie przyjęte w art. 105 ust. 2 pr. aut. ma na celu ułatwienie dochodzenia innych roszczeń wynikających z naruszenia autorskich praw majątkowych oraz roszczenia o zapłatę wynagrodzenia. Roszczenie informacyjne służy uzyskaniu danych niezbędnych do określenia wysokości należnych wynagrodzeń i opłat. Brak jest podstaw do stwierdzenia, iż organizacja zbiorowego zarządzania nie może w jednym pozwie zgłosić roszczenia informacyjnego oraz roszczenia o zapłatę. Dopuszczalność jednoczesnego zgłoszenia obu tych roszczeń powoduje konieczność rozważenia ich wzajemnych relacji z punktu widzenia ciężącego na powodzie obowiązku wykazania podstawy roszczenia.

Skoro roszczenie informacyjne zmierza do uzyskania danych niezbędnych dla określenia wysokości należnych twórcom wynagrodzeń i opłat, a zatem ma ono istotne znaczenie dla sprecyzowania roszczenia o zapłatę, to nie ulega wątpliwości, że powinno ono zostać rozpoznane w pierwszej kolejności. Uzyskanie bowiem przez stronę, na podstawie roszczenia informacyjnego, potrzebnych danych pozwala jej na prawidłowe określenie wysokości żądanej w pozwie kwoty na podstawie art. 70 ust. 2¹ pr. aut. W niektórych sytuacjach wystąpienie zatem z roszczeniem informacyjnym jest konieczne. Za jego pośrednictwem strona

powodowa może uzyskać dane niezbędne w procesie o zapłatę. Można zatem stwierdzić, że jest to forma „wydobycia dowodów” od podmiotu, który rozpowszechnia utwory objęte ochroną przez prawo autorskie i nie uiścił z tego tytułu należnych opłat. Uprawniona organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi może zgłosić żądanie udzielenia informacji na podstawie art. 105 ust. 2 pr. aut., także wówczas, gdy w sprawie o zapłatę wynagrodzenia należnego autorom możliwe jest przeprowadzenie dowodów celem ustalenia okoliczności mających znaczenie dla określenia wysokości wynagrodzenia. Taką ocenę potwierdził Sąd Apelacyjny, który uznał roszczenie informacyjne strony powodowej za uzasadnione.

Należy zatem rozważyć, czy było w tym zakresie dopuszczalne wydanie wyroku częściowego, zgodnie z żądaniem pozwu, lub zachodziły podstawy do zawieszenia postępowania w pozostałym zakresie. Sąd może wydać wyrok częściowy, jeżeli do rozstrzygnięcia nadaje się tylko część żądania lub niektóre z żądań pozwu (art. 317 § 1 k.p.c.). Powszechnie przyjmuje się, że wydanie wyroku częściowego jest niedopuszczalne jedynie w odniesieniu do kwestii, co do której orzeczenie powinno być wydane jednocześnie z rozstrzygnięciem o głównym przedmiocie procesu. Sąd Apelacyjny opowiadając się za niedopuszczalnością rozstrzygnięcia o roszczeniu informacyjnym w formie wyroku częściowego podkreślał, że w jego ocenie nie byłoby to orzeczenie o charakterze prejudycjalnym dla rozstrzygnięcia w sprawie o zapłatę. Pogląd ten nie uwzględnia w należyтым stopniu celu roszczenia informacyjnego. Nie ulega bowiem wątpliwości, że powód wystąpił z roszczeniem informacyjnym właśnie po to, aby uzyskać niezbędną informację, konieczną do ustalenia wysokości opłat, jakie powinien na jego rzecz uiścić pozwany oraz dokumentów mogących następnie stanowić dowody na tę okoliczność. Roszczenie to zmierzało zatem do wykazania liczby płyty DVD wyprodukowanych przez pozwaną oraz ceny ich sprzedaży. Do strony należy wybór środka, za pomocą którego chce ona zrealizować przysługujące jej uprawnienie. Jeżeli więc powód skorzystał z przysługującego mu roszczenia informacyjnego celem wykazania wskazanych wyżej okoliczności, mających bez wątpienia wpływ na rozpoznanie żądania o zapłatę, to nie może to powodować dla niego negatywnych konsekwencji przy dochodzeniu roszczenia o zapłatę.

Skoro możliwe jest zgłoszenie roszczenia informacyjnego równocześnie z dochodzeniem roszczenia o zapłatę wynagrodzenia, za czym opowiedział się także Sąd Apelacyjny, to taka konstrukcja procesowa musi zakładać jej skuteczność i celowość. Nie można więc wymagać aby powód, który zgłosił roszczenie informacyjne w sprawie o zapłatę, złożył także wnioski dowodowe dla wykazania jego wysokości, przed rozpoznaniem roszczenia informacyjnego. Takie stanowisko jest podyktowane specyfiką postępowania, w którym zgłoszono roszczenie informacyjne. W związku z tym ocena, czy uwzględnienie roszczenia informacyjnego ma znaczenie prejudycjalne dla sprawy o zapłatę nie może opierać się wyłącznie na tych samych, ogólnych argumentach, które dotyczą postępowań, w których roszczenie informacyjne nie było rozpoznawane. W przypadku roszczenia informacyjnego należy bowiem mieć na uwadze to, że jego uwzględnienie, powinno, po uprawomocnieniu się wyroku, stanowić tytuł do przymusowego wykonania obowiązku informacyjnego nałożonego na pozwanego, w przypadku, gdyby nie wykonał go zgodnie z treścią wyroku. Prowadzi to do wniosku, że w sytuacji, gdy sąd uzna, iż na określonym etapie postępowania roszczenie informacyjne (jedno z żądań pozwu) nadaje się do rozstrzygnięcia, tj. zostały spełnione przesłanki z art. 317 § 1 k.p.c., może w tym zakresie wydać wyrok częściowy. Z tego względu uzasadniony okazał się zarzut naruszenia art. 317 § 1 k.p.c.

Nie można też przyjąć, że po uwzględnieniu przez Sąd roszczenia informacyjnego, sprawa w zakresie roszczenia o zapłatę jest dostatecznie rozpoznana do rozstrzygnięcia, bez umożliwienia powodowi wskazania okoliczności faktycznych, których istnienia roszczenie informacyjne dotyczyło oraz przedstawienia dowodów dla ich wykazania. Zasadny był zatem także zarzut naruszenia art. 224 § 1 k.p.c. Dopiero pozytywne rozstrzygnięcie o roszczeniu informacyjnym, w następstwie którego strona uzyskuje realną możliwość ustalenia wysokości wynagrodzenia należnego jej na podstawie art. 70 ust. 2¹ pr. aut. oraz przedłożenia sądowi stosownych dowodów na tę okoliczność, pozwala na prawidłowe rozpoznanie zgłoszonego żądania o zapłatę. Należy podkreślić, że takiemu stanowisku nie stoi na przeszkodzie także obecne brzmienie art. 207 k.p.c. Zgłoszenie bowiem w takiej

sytuacji nowych dowodów - uzyskanych na skutek wykonania uwzględnionego przez sąd roszczenia informacyjnego - nie mogłoby zostać uznane za spóźnione, skoro dla ich uzyskania celowe byłoby wcześniejsze skorzystanie z roszczenia informacyjnego.

Z uwagi na powyższe, za zasadny należy uznać także zarzut naruszenia art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. Nie ulega bowiem wątpliwości, że rozstrzygnięcie o roszczeniu informacyjnym, z uwagi na cel któremu służy, może mieć znaczenie dla sposobu rozpoznania żądania o zapłatę zgłoszonego na podstawie art. 70 ust. 2¹ pr. aut. Słusznie Sąd drugiej instancji, podzielając pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 17 września 2009 r., stwierdził, że roszczenie informacyjne stanowi uprawnienie pomocnicze w ramach tego samego stosunku zobowiązaniowego, które skierowane jest wobec tych samych podmiotów zobowiązanych i służy zapewnieniu realizacji uprawnienia zasadniczego. Uzyskane natomiast w jego wyniku dane stanowią podstawę do ustalenia wysokości opłat należnych organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, bez względu na to, czy ma ona zamiar dochodzić ich na drodze sądowej. W sytuacji, gdy powód wystąpił - obok roszczenia informacyjnego - z żądaniem zapłaty, nie powinno budzić wątpliwości, że pierwsze z roszczeń zmierza bezpośrednio do ustalenia wysokości należnego mu wynagrodzenia z tytułu praw autorskich. Konieczność wcześniejszego rozstrzygnięcia o roszczeniu informacyjnym powoduje więc, że jest ono istotne z punktu widzenia roszczenia o zapłatę, co z kolei powoduje potrzebę czasowego wstrzymania biegu postępowania w tym zakresie na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., bądź też odroczenia rozprawy.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.